

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний аграрний університет

Кафедра обліку і оподаткування

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ В СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»

*Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої пам'яті професора, заслуженого працівника вищої школи
Дмитра Мусійовича Фесенка*

ПОЛТАВА 2025

УДК 657

Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина 1. Полтавський державний аграрний університет (25 березня 2025 р.). Полтава, 2025. 1015 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету: КАНЦЕДАЛ НАТАЛІЯ – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету: ЛЕГА ОЛЬГА – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

ВАСИЛІШИН СТАНІСЛАВ – д.е.н., професор, директор Інституту обліку і фінансів Національної академії аграрних наук, провідний вчений Відділення аграрної економіки і продовольства НААН, САРА

ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА ТЕТЯНА - д.е.н., завідувач кафедри менеджменту ім. І.А. Маркіної Полтавського державного аграрного університету

ГНАТИШИН ЛЮДМИЛА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ДУБІНІНА МАРИНА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету

ЄРШОВА НАТАЛІЯ – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів НТУ «Харківський політехнічний інститут»

ЗОРЯ ОЛЕКСІЙ - д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

КОБЕЛЄВА ТЕТЯНА – д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин НТУ «Харківський політехнічний інститут»

ПЕРЕРВА ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин НТУ «Харківський політехнічний інститут»

ПРИСТЕМСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР – д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

СЛАВКОВА ОЛЕНА - д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

КНОМҀN PЕТRО - doktor habilitowany, professor, Akademię Kujawsko-Pomorską

ГУБАРИК ОЛЬГА - к.е.н., доцент, в.о. зав. кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ДРАНУС ВАЛЕНТИН – к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту Чорноморського національного університету імені Петра Могили

ПРИЙДАК ТЕТЯНА– к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПРОКОПИШИН ОКСАНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Конференція присвячена пам'яті видатного науковця, Заслуженого працівника вищої школи Української РСР, професора Дмитра Мусійовича Фесенка. У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розміщено результати досліджень вітчизняних науковців, присвячених актуальним проблемам та перспективам розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством.

© Автори, 2025

© Кафедра обліку і оподаткування, 2025

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

ЄРМОЛАЄВА МАРИНА, к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування,
ЛУЦЕНКО ДМИТРО, аспірант
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ВТРАТИ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ ЯК ОБЛІКОВИЙ ОБ'ЄКТ

Діюча облікова практика передбачає відображення в обліку витрат, понесених підприємством під час здійснення своєї господарської діяльності. Для формування об'єктивної інформації щодо витрат підприємства, їх прийнято розподіляти за видами діяльності і, відповідно, відображати в обліку як витрати операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та інші витрати. Зазвичай, найбільші витрати суб'єкт підприємницької діяльності несуть внаслідок здійснення операційної діяльності, але умови ведення бізнесу можуть чинити суттєвий вплив на структуру і напрями здійснення витрат.

Повномасштабна агресія, яка триває понад три роки, внесла суттєві зміни у діяльність аграрного бізнесу і, зокрема, вплинула на рівень і напрями здійснення витрат. За оцінками КШЕ за весь період війни аграрний сектор недоотримав виторгу на 83,1 млрд. дол., що свідчить про суттєве зниження рівня виробництва, і потребує додаткових витрат в сумі 42 млрд. дол. на розмінування [1].

Окреслені проблеми потребують зміни підходів до визначення об'єктів обліку. Вважаємо, що настала необхідність запровадження в облікову практику специфічного об'єкту – втрати внаслідок війни і розробки концепції відображення таких втрат в системі бухгалтерського обліку. Втрати внаслідок війни – це комплексний обліковий об'єкт, що охоплює матеріальні, фінансові, людські та екологічні втрати, спричинені військовими діями. Такі втрати підлягають обліку у бухгалтерському, економічному та управлінському аспектах. Метою обліку таких втрат є здійснення їх аналізу, проведення оцінки понесених збитків та вироблення компенсаційних механізмів.

Втрати, понесені внаслідок війни можна класифікувати за чотирма основними ознаками:

- матеріальні втрати у вигляді руйнування об'єктів інфраструктури, втрати обладнання, транспорту, сільськогосподарської техніки, знищення запасів продукції, сировини, поголів'я худоби;
- фінансові втрати у вигляді прямих збитків агропідприємств, витрат на відновлення бізнесу та компенсаційні витрати, зниження інвестиційної привабливості країни;
- втрати людського капіталу у вигляді фізичної загибелі людей, зменшення кількості працездатних громадян внаслідок поранень, каліцтва, міграції, викликаних війною, загального погіршення демографічної ситуації внаслідок різкого зменшення народжуваності;
- екологічні втрати у вигляді забруднення сільськогосподарських угідь продуктами горіння, пально-мастильними матеріалами, мінування, знищення природних ресурсів та порушення екосистем та біорізноманіття.

Проведення системного аналізу воєнних втрат потребує застосування таких методів обліку:

- фінансовий облік з метою здійснення оцінки об'єктивної оцінки втрат в грошовому еквіваленті;
- статистичний облік з метою фіксації чисельності втрат за територіями та галузями економіки;
- економічний аналіз з метою оцінки наслідків для економіки країни та розробки стратегій відновлення.

Виділення воєнних втрат в окремий обліковий об'єкт може стати основою для оцінки нанесеної шкоди з метою визначення обсягів фінансування відновлювальних робіт, підготовки матеріалів для подання позовів до міжнародних організацій з метою отримання компенсацій, розробки стратегій відновлення економіки та підтримки постраждалих внаслідок воєнний дій громадян.

Діюча облікова практика не передбачає окремих бухгалтерських рахунків для обліку втрат від надзвичайних подій, зокрема втрат внаслідок війни. Подібні втрати відображаються у складі інших витрат підприємства на субрахунку 977 «Інші витрати звичайної діяльності» з подальшим віднесенням їх на фінансові результати. Вважаємо, що вилучення у 2013 р. з Плану рахунків бухгалтерського обліку рахунку 99 «Надзвичайні витрати» сьогодні ускладнює облік таких витрат і їх відображення у фінансовій звітності.

МСФЗ не передбачають виокремлення незвичайних витрат і доходів як окремих елементів у фінансовій звітності. НПСБО також не містять рекомендацій окремого відображення в обліку і звітності надзвичайних доходів і витрат, а рекомендують відносити їх до складу інших доходів і витрат[2]. Сучасна ситуація в Україні потребує чіткого розмежування витрат і відокремлення форс-мажорних витрат від інших витрат діяльності підприємства. Це надасть можливості для збільшення прозорості даних обліку і звітності і спростить механізми компенсації втрат підприємств, пов'язаних з війною. Вважаємо, що повернення рахунку 99 «Надзвичайні витрати» є необхідним кроком для коректного бухгалтерського обліку, прозорого відображення воєнних втрат та аналізу збитків, понесених підприємствами внаслідок війни [3].

Список використаних джерел:

1. Втрати агросектору України від війни перевищили \$83 млрд. *AgroPortal*. 2024. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/vtrati-agrosektoru-ukrajini-vid-viyini-perevishchili-83-mlrd>
2. Харламова О. Незвичайні та надзвичайні статті: в чому різниця і як відображати у воєнній МСФЗ-звітності. *Агентство з МСФЗ*. 2022. URL: <https://amsfo.com.ua/nezvyhajni-chy-nadzvyhajni-statti/>
3. Єрмолаєва М. В., Тютюнник С. В., Дугар Т. Є. Надзвичайні витрати: відображення в обліку та звітності. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 67. С. 223-228. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/67_2022/41.pdf

ЖИДОВСЬКА НАТАЛІЯ, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
БУРИЧКО ЗІНОВІЙ, здобувач вищої освіти
Львівський національний університет природокористування,
м. Дубляни

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПРОЦЕСІ АУДИТУ

Цифрові технології докорінно трансформували аудит, зробивши його ефективнішим, точнішим і надійнішим. У цьому контексті ключову роль відіграють такі інструменти, як штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн і аналітика великих даних. Їх інтеграція в аудиторські процеси є відображенням загальної тенденції до інновацій, зумовленої потребою у своєчасному та ґрунтовному прийнятті рішень.

Використання ІІ та машинного навчання набуває все більшого поширення в процесі аудиту. [4]Завдяки цим технологіям аудитори можуть аналізувати великі масиви даних, виявляти закономірності та аномалії, які можуть свідчити про шахрайство або помилки. Наприклад, алгоритми ІІ можуть аналізувати складні набори фінансових даних, щоб виявляти порушення, які можуть бути втрачені при традиційних методах вибірки. Моделі машинного навчання вдосконалюються з часом, адаптуючись до нових наборів даних і підвищуючи точність прогнозування. Особливо це важливо для оцінювання ризиків, оскільки дозволяє аудиторам зосередитися на сферах із високим рівнем ризику замість того, щоб рівномірно розподіляти свої ресурси на всі транзакції. [2]

Технологія блокчейн є черговим інноваційним інструментом в аудиті, зокрема в перевірці достовірності бухгалтерських даних. Блокчейн, будучи децентралізованим і незмінним реєстром, гарантує прозорість і можливість простеження транзакцій. Усі операції фіксуються у захищеному середовищі, що унеможливорює несанкціоноване втручання та забезпечує надійний аудиторський контроль. На практиці аудитори можуть застосовувати блокчейн для звірки фінансових записів із зафіксованими в ньому транзакціями. Це знижує ризик використання неповних або сфальсифікованих даних, наданих клієнтом. Крім того, блокчейн-технології підвищують ефективність аудиту завдяки автоматизації перевірок, що дає змогу скоротити потребу в трудомістких ручних процедурах. Зокрема, смартконтракти, які є самовиконуваними угодами, інтегрованими в блокчейн, забезпечують автоматичне виконання фінансових умов.

Автоматизація процесів є ще однією складовою цифрової трансформації в аудиті. RPA впорядкувала повторювані й трудомісткі завдання, такі як отримання даних, перевірка документів та узгодження рахунків. Завдяки автоматизації цих процесів аудитори можуть приділяти більше часу важливим завданням, які вимагають професійного підходу та досвіду. До того ж RPA мінімізує людські помилки, забезпечуючи більшу узгодженість і точність. Наприклад, автоматизовані системи можуть формувати аудиторські звіти зі

ЄРМОЛАЄВА МАРИНА, ЛУЦЕНКО ДМИТРО Втрати внаслідок війни як обліковий об'єкт.....	102
ЖИДОВСЬКА НАТАЛІЯ, БУРИЧКО ЗІНОВІЙ Особливості застосування цифрових інструментів у процесі аудиту.....	104
ЖУРАКОВСЬКА ІРИНА, НАЗАРЧУК ОКСАНА Як оцінити якість бухгалтерського обліку?.....	107
ЗАБРОДСЬКИЙ ІГОР. Науковий керівник – МУЛИК ТЕТЯНА Сучасні технології переробки фруктів та ягід: виклики та можливості для системи обліку.....	111
ЗАГОРОДНІЙ АНАТОЛІЙ, ПАРТИН ГАЛИНА Управлінський облік як джерело обліково-аналітичного забезпечення підприємницької діяльності.....	114
ZLATIEVA MARIIA. Scientific Supervisor - MOSHKOVSKA OLENA Features of the Accounting System in Alberta, Canada.....	116
ZLATIEVA PARASKOVIIA. Scientific Supervisor - MOSHKOVSKA OLENA Special Features of the Accounting System in the Budget Accounting of British Columbia, Canada.....	118
ЗУБ ВІКТОРІЯ. Науковий керівник – ТЮТЮННИК СВІТЛАНА Форми міжнародних розрахунків.....	120
ЙОНЕНКО ДАРІЯ. Науковий керівник – СЛЕПЦОВА НАТАЛІЯ Значення водопостачання в бухгалтерському обліку та його відображення у допоміжних виробництвах.....	122
КАЛИТА Т.А., ЯСЕНЕЦЬКИЙ В.С. Податкові інструменти як засіб забезпечення фінансової спроможності територіальних громад України.....	125
КАНЦУРАК ОЛЕКСАНДР. Науковий керівник – БЕЗДУШНА ЮЛІЯ Сутність форм бухгалтерського обліку у контексті їх історичного розвитку...	129
КАРПЕНКО ВАЛЕНТИНА, НОРКА АЛЬОНА. Науковий керівник – ЛЕГА ОЛЬГА Операційна діяльність як об'єкт фінансового обліку.....	132
КАРПОВЕЦЬ СОФІЯ. Науковий керівник – САДОВСЬКА ІРИНА Виклики та перспективи від традиційного бухгалтерського обліку до digital обліку.....	135
КАРПУСЕНКО ЄВГЕНІЯ. Науковий керівник – ДУГАР ТЕТЯНА Ефективність цифрової трансформації бухгалтерського обліку: можливості та виклики для українських підприємств.....	138
КАРПУСЕНКО ЄВГЕНІЯ. Науковий керівник – ДУГАР ТЕТЯНА Особливості аудиту розрахунків з оплати праці.....	140
КАРПУСЕНКО ЄВГЕНІЯ. Науковий керівник – ЛЕГА ОЛЬГА Бухгалтерський облік аліментів, утримання та перерахування.....	142
КИРИЛЬЄВА ЛЮДМИЛА, КИРИЛЕНКО ТЕТЯНА Організаційні аспекти обліку фінансової діяльності підприємства в контексті цифровізації.....	145
КІНДІЧЕНКО ВЛАДИСЛАВ. Науковий керівник – ЛИСЕНКО АЛЛА Обліково-інформаційне забезпечення внутрішнього аудиту оборотних активів підприємства.....	148
КЛИМОВИЧ РОСТИСЛАВ. Науковий керівник - МИНИЧ ЮЛІЯ Фінансова прозорість: вплив обліку і контролю на економіку майбутнього.	150

